

Канал зв'язку з педагогами та батьками
«Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу»

*Ліана ОГНЬОВА,
методист Центру практичної психології,
соціальної роботи та здорового способу життя*

**«Взаємодія батьків та педагогів – важливий чинник формування
складових здоров'я здобувачів освіти»**

З початком пандемії коронавірусної інфекції (COVID-19) поширилась практика навчання у дистанційному форматі. Це викликало деякі труднощі. Розробки, впровадження, апробування та опанування процесу навчання за допомогою різноманітних платформ та контролю за виконанням завдань вимагало витрат великої кількості часу. Це не могло не вплинути на якість навчання.

З початком бойових дій на території України ситуація стала вкрай важкою. До вже існуючих проблем додалися проблеми з електрикою, якістю або з повною відсутністю internet-з'єднання. Але, як це не парадоксально, з появою труднощів на зовсім новий рівень вийшла необхідність тісної взаємодії батьків та педагогічних працівників. Важке становище в країні змусило батьків подивитись під іншим кутом на усі складові здоров'я дітей та збільшити точки зіткнення «батьки-педагоги» з питань, на які до цього вони не звертали належну увагу.

Відомий український психолог І. Д. Бех визначає, що педагогічна діяльність потребує особливих якостей від людини, яка обрала педагогічну професію: професіоналізм, інформативна грамотність, широкий кругозір, педагогічна творчість, відкритість до нового, володіння інтерактивними методами, мобільність, комунікативність, критичне мислення, емоційна врівноваженість, особистісна гнучкість, здатність до самоаналізу та самоконтролю. Якщо подивитись на цій постулат та уявити на місці педагогічного працівника будь-кого з батьків, можна з впевненістю сказати, що вищезначені якості в рівній мірі відносяться також і до кожного з батьків дитини. Якщо не брати до уваги відсутність належної професійної освіти, з батьків не знімається відповідальність за наявність, а точніше - відсутність таких якостей як широкий кругозір, відкритість до нового, володіння інтерактивними методами, мобільність, комунікативність, критичне мислення, емоційна врівноваженість, особистісна гнучкість, здатність до самоаналізу та самоконтролю. Тобто батьки несуть таку ж саме відповідальність за створення сприятливих умов для адекватного спілкування зі своїми дітьми та впливу на придбання позитивних навичок, виховання, навчання, та збереження здоров'я у широкому сенсі. Тому саме поділ обов'язків між батьками та педагогічними працівниками є необхідною умовою для виховання гармонійно розвинутої дитини. При цьому дуже велику увагу слід приділяти саме **взаємодії батьків з педагогами.**

Ключовим принципом Нової української школи проголошено дитиноцентризм. Місія закладу освіти сьогодні – допомогти розкрити й розвинути здібності, таланти і можливості на основі партнерства всіх учасників освітнього процесу.

ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

- 1 ВІДКРИТІСТЬ**
Педагоги мають бути відкритими до спілкування з учнями, слухати їхні думки та враховувати їхні потреби.
- 2 АКТИВНЕ СЛУХАННЯ**
Важливо не тільки говорити, але й слухати. Педагоги мають бути уважними до слів і емоцій учнів.
- 3 ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК**
Чіткий і своєчасний зворотній зв'язок допомагає учням зрозуміти свої помилки та покращити результати.
- 4 ПОВАГА**
Взаємоповага між педагогами та учнями є основою для створення комфортного та продуктивного навчального середовища.

Педагогіка партнерства ґрунтується на демократичних принципах сучасної освіти, в основу якої покладені спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками як добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

ВАЖЛИВІСТЬ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

ПІДТРИМКА

Батьки є надійним джерелом підтримки для учнів. Їхня любов та турбота допомагають дітям долати труднощі та вірити в себе.

СПІЛЬНА МЕТА

Усі учасники освітнього процесу мають спільну мету - забезпечити всебічний розвиток дитини. Партнерство допомагає досягти цього.

ДОВІРА

Відкрита комунікація та довіра між батьками, учнями та педагогами є основою для успішної співпраці.

Виховання і навчання – 2 важних аспекти розвитку дитини. При вихованні дітей та навчанні їх будь-яким навичкам практично всі батьки стикаються з різноманітними труднощами. І чим доросліше стає дитина, тим більше складнощів виникає у батьків, причому не тільки у вихованні, а й часто – в повсякденному спілкуванні.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік – це період бурхливого росту та розвитку. Зміни в тілі (збільшення кісткової маси, зміни пропорцій тіла) можуть бути швидкими, що викликає певні труднощі в адаптації. Важливо забезпечити достатнє харчування та фізичну активність.

Фізичні зміни супроводжуються емоційними перебудовами. Підлітки можуть стати більш чутливими, емоційно нестабільними. В умовах сьогодення учні стикаються з такими негативними психологічними станами.

Стрес. Навантаження в школі, соціальний тиск, вплив ЗМІ створюють стресові ситуації, що впливають на емоційний стан підлітка.

Тривога. Тривога, страх перед невідомим, непевність в майбутньому є типовими емоційними проявами підлітків. Важливо надавати підтримку дітям та ставитись до їхнього стану з розумінням.

Депресія. Депресія у підлітків може маніфестувати себе в апатії, втраті інтересу, змінах апетиту, ізоляції.

Важливо надавати підтримку дітям та ставитись до їхнього стану з розумінням. Необхідно контролювати як фізичний, так і психічний стан учнів. Існує 3 види контролю.

Оперативний контроль передбачає оцінку оперативних станів – термінові реакції організму на будь-яке явище, яке проявляється в швидкій зміні фізіологічного стану дитини або в раптовій зміні поведінки (хвороба, отруєння, травма, перевтома, переляк та інш.). Контроль полягає у терміновій відповідній реакції батьків на будь-яку раптову зміну в стані дитини.

Поточний контроль передбачає оцінку поточних станів, які є наслідком будь-яких явищ протягом невеликої кількості часу: година, день, іноді – тиждень (зміна ваги, шкіряні та інші соматичні ознаки захворювань, зниження працездатності тощо). Контроль виконання щоденних/тижневих домашніх завдань, часу знаходження за комп'ютером, відсутності фізичного розвантаження організму під час навчання онлайн та інш.

Етапний контроль передбачає оцінку етапного стану дитини. Етапами можуть виступати різні проміжки часу: тиждень, місяць, чверть, півріччя, рік. Контроль наступного: зміна ваги, будь-які прояви фізичних захворювань або психічних розладів, зміна поведінки, динаміка успішності з кожного

навчального предмету, досягнення в позашкільних формах навчання – секції, гуртки, клуби та інші.

При виявленні відхилень, слід відразу вживати необхідних заходів або звертатись до педагогів чи відповідних фахівців.

Здоров'я людини – це стан повного фізичного, психічного, духовного й соціального благополуччя. Існує чотири складових здоров'я: фізичне, психічне та емоційне, соціальне, духовне. Можна розглядати приклади взаємодії батьків та педагогів окремо по кожній складовій. Але часто виникаючі проблеми пов'язані не з однією конкретною складовою, а зачіпають дві, а іноді всі складові. Наприклад, виконання домашнього завдання в режимі онлайн. Перша проблема, яка, так би мовити, на поверхні – це гіподинамія, проблеми із зором, осанкою, відсутність перерв на фізкультхвилинки або на прийом їжі за розкладом. Це фізична складова. Але ж при цьому можуть виникнути інші проблеми. Стомлення дитини тягне за собою незадоволеність, спочатку непомітну, а потім зростаючу роздратованість, агресію (як до навчання, так й до батьків, які постійно контролюють процес навчання у дистанційному форматі, так і на вчителів, які запропонували виконати нібито багато завдань). Це психічна та емоційна складова. А буває так, що батьки не в змозі постійно контролювати процес навчання, сайти, які відвідує їх дитина. В цей час дитина може замість виконання завдань витратити свій час на комп'ютерні ігри, відвідування заборонених сайтів, або зазнати кібербулінгу. Це вже духовна та соціальна складові здоров'я.

Існує приказка: «маленькі дітки – маленькі бідки». Це знають усі, але буває, що відповідальність за недоліки у вихованні батьки підростаючого покоління перекладають на заклади освіти. А якщо виникає потреба перевірити виконання домашнього завдання, чи допомогти з труднощами, які раптом з'явилися у дитини, деякі батьки обурюються тим, що їм, нібито, доводиться виконувати роботу педагогів. І тоді виникає незадоволення ситуацією, що склалась, небажання батьків вникати в навчальний та виховний процес. Доводи таких батьків: «Я заробляю гроші, забезпечую побутовий комфорт дитині, а навчально-виховний процес – це суто робота педагогічних працівників, за яку вони отримують заробітну плату». Чи це є дійсно так? Навчально-виховний процес охоплює проведення часу дитини не тільки вдома, або тільки у школі, або тільки на вулиці. Це інтегрований процес, в якому відрізнити, або відокремити дім від школи (або від вулиці, секції, гуртка тощо) складно, тому що будь-яка сторона особистості дитини проявляється через проекцію інших.

Протягом 11 років батьки та вчителі знаходяться у постійній взаємодії. Взаємодія будь-кого з будь-ким – це завжди діалог, і не тільки словесний, а й дієвий. Багато педагогів та науковців працюють в цьому напрямку.

Роль батьків та педагогів у формуванні здоров'я підлітків

БАТЬКИ

Батьки відіграють ключову роль у формуванні цінностей, установок та звичок підлітка. Вони забезпечують любов, підтримку та безпечне середовище. Батьківська участь у житті дитини впливає на її самооцінку, емоційний стан та соціальну адаптацію.

ПЕДАГОГИ

Педагоги надають освітні знання та навички, формують соціальні навички, забезпечують безпеку та комфорт в освітньому середовищі. Їхній вплив на формування особистості підлітка є значним, особливо в питаннях соціалізації та розвитку особистісних якостей.

Комунікація та співпраця батьків і педагогів може здійснюватися наступним чином.

1. Регулярні зустрічі батьків і педагогів для обговорення успіхів і труднощів підлітка.
2. Спільне планування навчального процесу та виховних заходів.
3. Обмін інформацією про здоров'я та розвиток підлітка.

ФОРМИ ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ

Збори. Регулярні збори дають можливість батькам бути в курсі навчального процесу та обговорити актуальні питання.

Індивідуальні зустрічі. Індивідуальні зустрічі з учителями допомагають детально обговорити успіхи та труднощі, які виникають у дитини, а також визначити шляхи вирішення проблем.

Онлайн-платформи. Сучасні онлайн-платформи забезпечують швидкий доступ до інформації про навчання, завдання та оцінки.

Участь у заходах. Залучення батьків до шкільних заходів, свят та конкурсів сприяє зміцненню партнерства та відчуття спільності.

РОЛЬ БАТЬКІВ У ПІДТРИМЦІ МОТИВАЦІЇ

ЛЮБОВ І ПІДТРИМКА

Батьки мають демонструвати свою любов та підтримку, заохочуючи дітей до навчання і вірячи в їхні можливості.

ЗАОХОЧЕННЯ

Заохочення успіхів і зусиль дитини допомагає їй відчувати себе впевнено та мотивує до подальших досягнень.

СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Батьки можуть створювати сприятливе навчальне середовище вдома, забезпечуючи спокій, комфорт та доступність необхідних ресурсів.

СПІЛКУВАННЯ

Регулярне спілкування з дітьми про їхні навчальні успіхи та труднощі допомагає батькам зрозуміти їхні потреби та надати своєчасну допомогу.

СПІЛЬНІ ЗАХОДИ БАТЬКІВ ТА ПЕДАГОГІВ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

Здорові і харчові звички

Просування здорового харчування вдома і в школі, надання інформації про важливість збалансованого харчування.

Фізична активність

Заохочення до занять спортом, проведення спортивних заходів, створення сприятливих умов для фізичної активності.

Психологічна підтримка

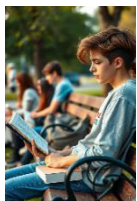
Створення безпечного та зрозумілого середовища, розвиток вміння ефективно впоратися зі стресом та емоційними викликами.

ВПЛИВ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ПІДЛІТКІВ

Сім'я. Сім'я є первинним соціальним середовищем, що формує основні соціальні навички підлітка.

Школа. Школа надає можливості для спілкування з однолітками, розвитку соціальних навичок та формування групової ідентичності.

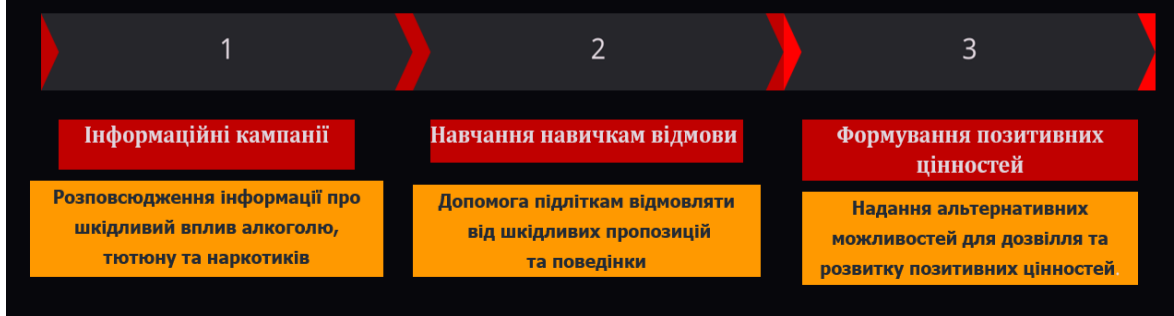

Соціальні групи. Друзі та однолітки впливають на формування цінностей, інтересів та особистості підлітка.

У сучасних умовах навчання на батьків лягає дуже велика відповідальність – спостерігати та аналізувати поведінку дітей. А у випадку незрозумілих змін в поведінці негайно звертатись до педагогів. Був приклад, коли мати дізналася про те, що її дитина вживає наркотичні речовини. Вона розгубилась, тому що не знала алгоритму дій в такій ситуації. На допомогу прийшли педагоги школи, які зв'язались з відповідними службами та посприяли за умовами анонімності лікуванню дитини. В цьому випадку батьки не залишились сам-на-сам зі своєю бідою. В іншому випадку дівчина завагітніла, але побоялась відкритись батькам. Дякуючи тому, що педагог вибудував зі своїми учнями довірливі відносини, дівчина не оказалась на самоті зі своєю проблемою. Крім того саме через посередництво педагога вона змогла зізнатись батькам про свій стан. Безпосередня взаємодія вчителя з батьками цієї дівчини не дала статися лиху.

Інший приклад. Субкультури в суспільстві існували завжди. На жаль, деструктивні серед них також завжди мали місце. Однак, з повсюдним поширенням спілкування засобами мережі internet, значно збільшилась аудиторія підлітків, яка підпала під вплив організаторів різноманітних деструктивних об'єднань. Як приклад, ПВК Редан, завдяки якій у Харкові могла статися масова бійка підлітків. Правоохоронцями було затримано майже 215 неповнолітніх. З одного боку ця ситуація виглядає негативною – підлітки, не дивлячись на постійний контроль з боку батьків та вчителів, все ж таки потрапили під вплив деструктивних спільнот. Але з іншого боку, якщо би не було контролю, співпраці батьків та педагогів ця цифра могла би бути набагато більшою. Кажуть: «негативний досвід - те ж досвід». На цьому прикладі треба зробити висновки та проводити профілактичну роботу, тому що ця ПВК, на жаль, не єдина з існуючих. Тільки поєднана праця педагогів, батьків, та за необхідністю – психологів, може стати запорукою безпеки учнів.

Профілактика шкідливих звичок серед підлітків

Формування здорових звичок та навичок у підлітків здійснюється через:

1. **Самопізнання** (розвиток самооцінки, вміння розпізнавати та виражати свої емоції);
2. **Здорові стосунки** (формування здорових стосунків з однолітками, батьками та педагогами);
3. **Вміння працювати в команді** (розвиток навичок співпраці, взаємодопомоги та вміння працювати в команді).

В Новій українській школі педагогіка партнерства утверджується як базовий етичний концепт сучасної української школи. Важливими принципами в побудові партнерських, довірливих відносин педагога з учнями є: уміння бачити в учнях тільки хороше і поводитися з ними як із повноцінною, розумною, сильною, талановитою й умілою людиною. Слід відмітити, що Школа завжди «дає», але Учень не завжди «бере». В цьому велика відповідальність лягає на батьків.

Ефективна взаємодія батьків та педагогів є ключовим фактором у формуванні здорової та гармонійної особистості підлітка. Регулярна комунікація, спільне планування та створення сприятливого середовища дозволять надати підліткам необхідну підтримку, обрати правильні ціннісні орієнтири та забезпечити їхній успішний розвиток.

Бажаємо всім розуміння, взаємодії, взаємодопомоги, теплих та довірливих стосунків!